

N:o 14.

Ank. till Riksd. kansli den 2 mars 1900, kl. 3 e. m.

Betänkande, i anledning af väckt motion om tullfrihet för omalen majs.

(1:a A.)

Tullen för omalen majs utgår för närvarande med 3 kronor 70 öre och för malen majs med 6 kronor 50 öre för 100 kilogram.

I en inom Andra Kammaren väckt motion, n:o 121, har herr *L. Eriksson* i Bäck hemställt, att Riksdagen måtte besluta borttagande af tullen å omalen majs; och har motionären till stöd för denna hemställan anfört följande:

»Det ökade behovet af majs ger mig anledning att åter förnya min vid föregående riksdagar väckta motion om borttagande af tullen å omalen majs. I Danmark, der majsen är tullfri, har införseln deraf ökats från 446,660 tunnor år 1887 till 4,115,630 tunnor år 1897, och under samma tid har exporten af kött och fläsk ökats från 16,220 ton till 69,330 ton. I Sverige har utförseln af fläsk nedgått från 9,730 ton år 1895 till 2,500 ton år 1899, under det införseln af samma vara stigit från 6,470 ton år 1895 till 11,930 ton år 1899. Då majs i näringsvärde är jemförligt med korn och genom sina egenskaper lämpligt till utfodring af såväl nötkreatur som hästar och svin, inses lätt, hvilken stor fördel det vore för jordbruket att kunna erhålla densamma för billigare

Bih. till Riksd. Prot. 1900. 5 Saml. 1 Afd. 13 Häft. (N:o 14.)

pris, hvarigenom kunde produceras bättre fläsk än det, som nu erhålles vid mejerierna genom utfodring med endast skummjök och vassla, hvilket ej betingar högsta pris på engelska marknaden eller tillfredsställer de norrländske arbetarne. Då numera å de orter, der jordbrukarne följa med sin tid och tillvarataga sina intressen, de fleste af dem äro eller lätt kunna bli andels- eller aktieegare i sin Orts mejeri, är det till deras egen fördel, att detta kan lemna större vinst, hvilket också möjliggör högre mjölkpris. Använd till nötkreaturen, kan majsen i fodervärde jämföras med raps och linfrökakor m. fl., hvilka dock numera ofta äro förfalskade, men, äfven oafsedt förfalskningen, stå för högt i pris, hvarför de till stor del öfvergifvits, och då de senaste åren gifvit mindre goda hafreskördar, har detta haft till följd, att smörexporten nedgått och ensamt under år 1899 ytterligare minskats med 2,400,000 kg., under det Danmarks smörexport företett en jemn ökning från 17,540,000 kg. år 1887 till 46,150,000 kg. 1897.

Som här af synes, förstår det lilla Danmark att ansenligt öka sin export af fläsk och smör, under det Sveriges export deraf minskats högst betydligt. Äfven vår hafreeexport har under de 5 sista åren minskats ansenligt, eller från 75,000,000 till 39,000,000 kg., under det mejerierna samtidigt klaga öfver minskad mjölk tillgång, hvilket ej tyder på ökad användning af hafren till utfodring i stället för den minskade exporten. Den under år 1899 med öfver 11,000 ton ytterligare ökade införseln af majs talar, jemte ofvan anförda förhållanden, sitt tydliga språk.»

Vid 1880 års riksdag åsattes majs, som tillföre varit tullfri, en tull af 1 krona 50 öre för 100 kilogram. Den tullkomité, som år 1882 afgaf förslag till ny tulltaxa, hemställde emellertid om tullfrihet för majs, såväl malen som omalen. I enlighet härmed aflät Kongl. Maj:t proposition till 1882 års Riksdag, som med bifall till propositionen stadgade tullfrihet för majs, såväl malen som omalen. Vid 1885 års riksdag väcktes motioner om åsättande af tull å majs. Vid behandlingen af dessa motioner hemställde bevillningsutskottet, att omalen majs måtte beläggas med en tull af 1 krona för 100 kilogram och att malen majs fortfarande måtte förblifva tullfri. Riksdagens båda kamrar beslöt emellertid, att gällande tullfrihet för majs, såväl malen som omalen, skulle bibehållas. Vid majriksdagen år 1887 förekom å nyo frågan om tull å majs, hvarvid bevillningsutskottet afstyrkte förslagen derom. Första Kammaren biföll utskottets hemställan, men Andra Kammaren beslöt en tullsats af 2 kronor för 100 kilogram, hvilket beslut segrade

i gemensam omröstning. Sedermera har majs alltjemt varit belagd med tull, ehuru till växlande belopp. De nu gällande tullsatserna å majs åsattes af 1895 års Riksdag. Derefter hafva af herr Eriksson väckts motioner om tullfrihet, dels år 1897 å såväl malen som omalen majs, dels ock åren 1898 och 1899, likasom nu, å endast omalen majs. Dessa motioner hafva af bevillningsutskottet afstyrkts med undantag af år 1899, då utskottet hemställde, att tullsatsen för omalen majs måtte ned-sättas till 2 kronor för 100 kilogram. Riksdagens begge kamrar hafva emellertid hvarje gång beslutit bibehålla gällande tullsatser.

I anledning af den år 1897 väckta motionen och en i sammanhang dermed af herr *O. Persson* i Rinkaby väckt motion om förbud mot bränvinstillverkning af majs yttrade dåvarande bevillningsutskott följande:

»Om det ock, såsom herr Eriksson i sin motion framhåller, är otvifvelaktigt, att genom majstullens borttagande ett godt foderämne kunde erhållas för ett synnerligen billigt pris, torde likväl vara ovisst, huru vida icke en betydligt ökad majsimport komme att ofördelaktigt inverka på priset å inom landet odlad spanmål, men en sådan åtgärd skulle emellertid i ett annat afseende verka särdeles menligt, i det att majs, såsom ett lämpligt råämne för bränvinstillverkning, skulle i an-seende till dess låga pris nästan helt och hållet utestänga användningen af potatis för sådant ändamål, hvarigenom känbara förluster skulle till-skyndas jordbrukarne inom vissa delar af landet, der till följd af jord-månens beskaffenhet desse äro hufvudsakligen hänvisade till potatis-odling med åtföljande bränvinsbränning. Då nemligen majs för när-varande i laster om 200 till 500 ton i svensk hamn utbjudes till ett pris af 6 kronor 10 öre till 6 kronor 15 öre för 100 kilogram, tullen naturligtvis deri ej inberäknad, skulle vid bränvinstillverkning af denna vara, då utbytet beräknas till 70 liter af 50 procent alkoholhalt för 100 kilogram, råämnet till en liter bränvin kunna erhållas för ett pris af allenast 9 öre. Vid bränvinsbränning af potatis åter kan utbytet af 100 kilogram potatis af 18 procent stärkelsehalt, således en god vara, som ej alla år kan inom vårt land frambringas, beräknas till 20 liter af nämnda alkoholhalt; och då en hektoliter potatis väger omkring 73 kilogram, skulle med ett pris af 9 öre för liter bränvin, hvartill, enligt hvad ofvan angifvits, majsbränvin under förutsättning af tullfrihet för majs kunde tillverkas, en hektoliter potatis icke kunna vid användning för detta ändamål inbringa mer än 1 krona 31 öre, ett pris, hvartill potatis svårligen utan förlust kan odlas. Häraf framgår, att, i händelse tullen å majs borttoges, detta skulle i väsentlig grad inverka hämmande på afsättningen af potatis till bränvinsbrännerierna, hvarigenom ett

hårt slag skulle drabba den svenska jordbruksnäringen. Detta förhållande skulle sannolikt äfven bidra till, att bränvinstillverkningen, som hittills hufvudsakligen utgjort en binäring till jordbruket, komme att allt mer öfvergå till storindustri, hvarigenom, förutom minskad af-sättning af jordbrukets produkter, jemväl skulle blifva en följd, att det värdefulla affallet drank, som erhålles vid bränvinsbränning af säd och potatis, ej komme att på ett så lämpligt sätt tillgodogöras som under nuvarande förhållanden.

Till förekommande af de olägenheter, som sålunda skulle uppstå för jordbruket, har herr Persson i sin motion hemställt om förbud mot användande af majs för tillverkning af bränvin, och herr Eriksson har sjelf i sin motion medgifvit, att tullfrihet för majs måste föranleda ett sådant förbud. Förslag att genom lagstiftning i denna riktning åt jordbruksnäringen inom landet förbehålla all afsättning af råämnen till bränvinsbrännerierna, särskildt af potatis, hafva flere gånger förut varit föremål för Riksdagens pröfning. Så skedde första gången vid 1887 års riksdag, då dels i den kongl. proposition, som ligger till grund för nu gällande förordning angående vilkoren för tillverkning af bränvin, förslag framställdes om förbud att för bränvinstillverkning använda majs, ris och andra sådana ämnen, som äro af beskaffenhet att icke kunna inom landet allmänligen alstras, dels ock motion väcktes med alternativt förslag om förhöjd tillverknings-skatt för bränvin, tillverkad af sådana råämnen. Såväl dessa förslag som vid flere senare riksdagar väckta motioner i samma riktning hafva emellertid af Riksdagen afslagits, och har bevillningsutskottet vid behandlingen af åtskilliga sådana förslag lemnat utförlig utredning af hithörande förhållanden samt gifvit skäl för den åsigten, att en sådan inskränkning i vilkoren för bränvinstillverkningen icke kan eller bör genomföras.

Enligt grundsatzerna för nu gällande lagstiftning för näringsfriheten bör det stå en hvar fritt att välja de råmaterialier, han anser fördelaktigast för den näring, han idkar, och ett förbud mot användande af majs för tillverkning af bränvin synes utskottet därför innebära ett ingrepp i den frihet, som bör tillkomma idkarne af denna näring lika väl som andra näringsidkare. För de brännerier, som äro belägna å trakter, der tillgång på potatis icke finnes i tillräcklig mängd för deras behof, skulle ett sådant förbud till och med kunna medföra den påföljd, att tillverkningen icke längre skulle kunna med fördel bedrivas och således måste nedläggas.

Utom de skäl, som sålunda anförts mot det föreslagna förbudet, uppställa sig derjemte för genomförandet af detsamma rent praktiska

hinder, hvilka enligt utskottets åsigt äro af den art, att de måste anses afgörande för frågan. Det är nemligen med största svårighet förenadt att efter inmäskningen afgöra, hvad slags spanmål till densamma användts, i följd hvaraf en verksam kontroll i detta hänseende nödvändigt måste medföra vilkor och inskränkningar, som blefve särdeles betungande för tillverkaren äfvensom för staten. Särskildt vid de brännerier, som äro i gång hela dygnet om och äro belägna å egendomar, der majs användes för utfodring af kreatur, blefve det helt säkert nödvändigt att hela dygnet igenom på det noggrannaste kontrollera inmäskningen, i följd hvaraf det icke skulle kunna undvikas att vid sådana brännerier anställa två kontrollörer. Kontrollen skulle till och med blifva omöjlig, i händelse någon brännvinstillverkare skulle vilja använda malen spanmål, en utväg, som, i händelse ett förbud mot användande af majs vid brännvinstillverkning skulle stadgas, sannolikt ej komme att lemnas obegagnad af dem, som ville öfverträda förbudet. Denna svårighet har väl en motionär vid en föregående riksdag sökt undanrödja genom ett förslag att förbjuda användningen af alla slags mjöl för brännvinstillverkning, utom då det användes för jästberedning. Af tekniska skäl är emellertid en sådan anordning nästan omöjlig att genomföra, men anser utskottet, då förslag härom nu icke föreligger, sig ej ega anledning att om denna fråga lemna vidare utredning än att hänvisa till hvad 1891 års bevillningsutskott i detta hänseende utförligt yttrat.

Faran för att genom användande af majs för tillverkning af brännvin den för jordbruksnäringen så betydelsefulla afsättningen af dess alster till brännvinsbrännerierna skulle i väsentlig mån försvåras kan, på grund af hvad sålunda anförts, enligt utskottets åsigt ej afvärjas på annat sätt än genom tull å majs».

De skäl, som sålunda anförts mot bifall till förslaget om borttagande af tullen å majs, och som återopades jemväl af 1898 års bevillningsutskott, anser utskottet vara för frågan afgörande. En vigtig omständighet vid sakens bedömande är jemväl, att enligt motionärens förslag ett borttagande endast af tullen å omalen majs skulle ega rum, hvaremot någon sänkning af tullen å malen majs och de produkter, som deraf kunna framställas, icke blifvit ifrågasatt. Genom ett bifall till motionen skulle sålunda tullskyddet för qvarnindustrien blifva vida större i fråga om majs än i fråga om andra sädesslag.

Härjemte vill utskottet erinra, att förevarande förslag afser en rubbning i de efter långvariga förhandlingar och på grund af noggranna utredningar fastställda tullsatserna å spanmål. För att Riksdagen nu skall inlåta sig på någon förändring i någon af dessa tullsatser, måste

enligt utskottets åsigt förefinnas synnerligen viktiga och i näringslivet djupt ingripande orsaker, men, såvidt utskottet kan finna, hafva några förändrade förhållanden icke inträdt, som bort gifva anledning till att ånyo sätta denna fråga på dagordningen.

På grund af hvad sålunda anförts, hemställer utskottet,

att Riksdagen måtte, med afslag å herr Erikssons motion, besluta, att gällande tullsats för omalen majs skall bibehållas oförändrad.

Stockholm den 1 mars 1900.

På bevillningsutskottets vägnar:

H. CAVALLI.

Reservationer

af herr *Cavalli*, som anført:

»Med utskottet är jag under nuvarande förhållanden alldeles ense i dess hemställan och jag har således icke något att deremot erinra. Men jag har, med hänsyn till den såväl på landtbruket och dess binärningar som på en betydande industrigren inverkan frågan om denna tullsats, trots det icke vara utan betydelse, att en fullständig utredning kunde vinnas angående möjligheten och lämpligheten af bestämmelser i syfte att — under förutsättning af någon förändring i nu gällande tullsats å majs — antingen förhindra användning af majs för tillverkning af bränvin eller ock underkasta bränvinstillverkning af majs sådana vilkor, att större fördel icke må beredas producenten af bränvin, då majs användes såsom råämne, än då något annat råämne dervid begagnas. Jag har därför ifrågasatt,

att utskottet bort hemställa om en utredning, huruvida icke — under förutsättning af någon förändring i nu gällande tullsats å majs — antingen användning af denna vara för tillverkning af bränvin må kunna förbjudas eller ock, derest så icke kan ske, sådana föreskrifter rörande bränvinstillverkning af majs meddelas, att majs icke må kunna med större fördel än andra råämnen användas för bränvinstillverkning.»

af herr *Fredholm*, som anført:

»Det har varit allmänt erkänt och påvisades särskildt i bevillningsutskottets betänkande n:o 14 vid sistlidne års riksdag på ett öfvertygande sätt, att billigare pris på majs skulle i många hänseenden medföra högst väsentliga fördelar för jordbruksnäringen, i all synnerhet vid kreatursuppfödning och fläskproduktion. Med största sannolikhet skulle också redan för längesedan majsen hafva gjorts tullfri, eller tullen derå väsentligen nedsatts, om man icke fruktat att derigenom skada potatisodlingen, hvilken för vissa delar af vårt land har en stor betydelse. Detta det förnämsta hindret för majsens tullfrihet skulle varda undanröjdt, om man blott kunde finna ett verksamt medel, hvarigenom brännerierna förmåddes att fortfarande som hittills företrädesvis begagna potatis för tillverkning af bränvin. Hvad man för vinnandet af detta systemål

hittills föreslagit, har man dock icke ansett vara betryggande, men alla utvägar hafva icke dervid blifvit pröfvade. En sådan torde måhända föra till målet, om man förbjöde bränvinstillverkning af malen säd och belade omalen, om den dertill användes, med en tullen motsvarande tilläggsskatt.

Att utreda denna fråga och andra med tullfrihet å majs sammanhängande, torde, i betraktande af de många omständigheter man dervid har att taga hänsyn till, icke med fog kunna förväntas eller ens fordras af bevillningsutskottet. Men då vi nu erhållit ett jordbruksdepartement, vill det synas böra vara för detta departement kärkommet att till fromma för det svenska jordbruket få omhändertaga utredningen af denna fråga. Om man sålunda öfverlemnade utredningen åt Kongl. Maj:t, behöfde för det ändamålet ingen komité tillsättas, och med det förtroende, som man är skyldig hysa för det nya departementets förmåga, har man grundad anledning antaga, att det skall lyckas jordbruksdepartementet att finna en tillfredsställande lösning af denna för det svenska jordbruket i sin helhet så ytterst magtpåliggande fråga.

Då emellertid utskottet icke behagat skänka sitt understöd åt denna min uppfattning och åt min derpå grundade förhoppning, finner jag mig föranlåten, att med yrkande om afslag å utskottets hemställan i stället föreslå,

att Riksdagen i skrifvelse till Konungen behagade anhålla, det Kongl. Maj:ts täcktes utreda, om icke de hinder, som förefinnas mot att borttaga eller högst väsentligt nedsätta tullen å majs skulle kunna undanrödjas, särskildt hvad bränvinstillverkningen beträffar genom ändrad lagstiftning, och i sådant fall till Riksdagen inkomma med förslag om den ändring i tullen å majs, som af utredningen kan föranledas.»

af herrar *Lundström, J. Bromée, S. M. Olsson, Dahlstedt* och *H. Eriksson*, hvilka instämt i herr *Fredholms* yttrande;

samt af herr *Meyer*.

Herrar grefve *H. E. G. Hamilton, G. Jansson* och *Petri* hafva begärt få antecknad, att de icke deltagit i utskottets beslut i ärendet.